

Gezondheid als integratiekader

Steden moeten in de toekomst duurzaam zijn. In de eerste plaats als motor voor een vitale circulaire economie. Daarnaast moeten gezondheid en welzijn dé uitgangswaarden voor de leefomgeving zijn. Dit tweede spoor betekent dat duurzame steden in de 21e eeuw een prachtige sociale innovatieopgave hebben voor de verbetering van publieke gezondheid.

Een gezonde en duurzame stedelijke ontwikkeling moet leiden tot steden die prettig ogen, uitnodigen tot gezond gedrag, sociale ontmoetingen bevorderen en goed bereikbaar zijn. Hernieuwd gebruik van energie en grondstoffen zorgen voor een gezonde en duurzame basis voor economische, sociaal-maatschappelijke en ecologische ontwikkelingen. Parallel hieraan is het een grote uitdaging om de verdere ontwikkeling van stedelijke regio's mede vorm te geven vanuit een omgevingsvisie op publieke gezondheid. De vraag is met welke impulsen deze ambitie dichterbij kan worden gebracht.

Omgevingsbeleid

Het klassieke (stedelijke) milieubeleid - primair gericht op gezondheidsbescherming - is weliswaar succesvol geweest, maar langzaam worden ook de tekortkomingen zichtbaar. Vaak wordt immers de gezondheid nog onvoldoende beschermd en is er sprake van een weinig efficiënt bestrijdingsbeleid. Bovendien is het halen van een milieunorm veelal tot een bestuurlijk probleem verworden.

Tegelijkertijd spelen er sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen waarbij het

gezondheids- en welzijnsbegrip wordt opgevat als publieke gezondheid en duurzame omgevingswaarde. Externe factoren spelen daarbij ook mee, zoals demografische ontwikkelingen, gezond opgroeien, gezond ouder worden, beperking van de zorgkosten en stimulering van groene groei. Daarbij wordt duurzaam omgevingsbeleid mede ingezet vanuit een meer sociaal-maatschappelijk principe, gericht op de bevordering van gezondheid en welzijn. De bewoners van wijken zullen moeten worden verleid tot een gezonde en duurzame leefstijl waardoor ze vitaal blijven en actief deel kunnen nemen aan de buurt, stad en maatschappij. Een gezonde, duurzame wijk biedt een vertrouwde, veilige en groene omgeving, toegankelijke zorg en bruikbaar aanbod van faciliteiten voor sport, wandelen en fietsen.

Eerste stappen

Om te komen tot duurzaam omgevingsbeleid zijn er al enkele beloftevolle initiatieven, zowel in Nederland als elders in de wereld. Zo heeft het ministerie van

Infrastructuur en Milieu (IenM) 'Gezonde Verstedelijking' recent gekozen tot één van de duurzaamheidsthema's. IenM wil graag met alle actoren in de samenleving leefbaarheid, veiligheid en bereikbaarheid koppelen aan duurzaamheid op verschillende ruimtelijke schaalniveaus (wijk, stad en regio). Ook is begin dit jaar de GezondOntwerpWijzer (GOW) 'live' gegaan (www.atlasleefomgeving.nl/web/gow/home). Voor iedereen die de leefomgeving gezond wil inrichten biedt de GOW kennis, praktijkvoorbeelden, instrumenten en financiële stimulansen.

Om de ontwikkeling van duurzame wijken te bevorderen, trekken RIVM, minis-

'Gezondheid en welzijn kunnen een belangrijk integratiekader zijn'

Leendert van Bree (leendert.vanbree@pbl.nl) is senior beleidsonderzoeker bij het PBL, projectleider van de PBL studie Ruimte voor Gezondheid, en bestuurslid van de VVM.

heidsbeleid. De komende uitwerking van de recent door het Kabinet vastgestelde agenda van het Nationale Programma Preventie gaat daar nog verder richting aan geven. Verder worden in diverse PBL rapporten (www.pbl.nl), waaronder 'Duurzame stad', 'De energieke samenleving' en 'Vormgeven aan de Spontane Stad', concrete suggesties gedaan. Niet alleen over hoe je met diverse actoren in de samenleving een gezonde, duurzame ontwikkeling van stedelijke gebieden vorm kunt geven, maar óók hoe dat op een meer organische wijze kan plaatsvinden.

In Europa en daarbuiten zijn er eveneens dergelijke initiatieven. Interessant is de handreiking van het 'Liveable Cities' project voor duurzaam stedelijk management op basis van zeven principes voor beleidsprocessen, partnerships, plannen en programma's. Het 'Healthy Cities'-project leert waar men zich op kan richten bij het verkleinen van achterstanden in gezondheid en armoede, bescherming van risicogroepen en participatie door bewoners. Het project 'Active Design Guidelines' houdt zich bezig met ruimtelijke ontwerpen voor duurzaam transport en gezond bewegen die bijdragen aan het terugdringen van volksgezond-

heidsziekten zoals diabetes en obesitas. Bij de Rio+20 conferentie in 2012 hebben lidstaten het WHO voorstel 'The Future We Want' geadopteerd om gezondheid en welzijn als uitkomst én als voorwaarde centraal te stellen bij alle beleid gericht op duurzame ontwikkeling, inclusief vitaliteit en vergroening van de economie.

Integratiekader

Gezondheid en welzijn kunnen dus een belangrijk integratiekader zijn voor de koppeling tussen fysieke en sociale leefomgevingskwaliteit, goede ruimtelijke ordening en duurzame (stedelijke) gebiedsontwikkeling. Hierbij ondergaat het omgevingsbeleid langzaam een sociale verbreding van gezondheidsbescherming naar gezondheidsbevordering. Om daadwerkelijk die stap te maken, moeten steden aan de slag met gebouwen, woningen, openbare ruimte, sociale samenhang, infrastructuur, mobiliteit, klimaatverandering, (culturele) voorzieningen en energie-, voedsel-, water- en grondstoffengebruik. Alles indachtig de grondgedachte achter duurzame stedelijke gebiedsontwikkeling: nieuwe plannen moeten duurzame waarden toevoegen aan de omgeving, óók met betrekking tot gezondheid en welzijn. Duurzaam omgevingsbeleid heeft als doel de volksgezondheid te beschermen én te verbeteren.

Ruimtelijke ordening kan voor een dergelijke ontwikkeling voorwaardenscheppend en faciliterend zijn. Wel ligt er nog een behoorlijke uitdaging voor onderzoekers en beleidsmakers om vanuit die visie te werken aan kennis, instrumenten, plannen, nieuwe verdienmodellen, uitvoering, organisatie en bestuur. De Nationale Milieudag 2013 biedt een prima gelegenheid om met alle groepen in de samenleving daarover te spreken en ook om te leren hoe we ná die dag verder kunnen.

Leendert van Bree

'Nieuwe plannen moeten duurzame waarden toevoegen aan de omgeving'

terie van VWS en andere organisaties al enige tijd gezamenlijk op bij projecten als Handreikingen Gezonde Wijk en Gezonde Gemeente. Beide handreikingen zijn te vinden bij <http://www.loketgezondleven.nl> en bieden digitaal informatie, tips en praktijkvoorbeelden voor het opstellen, uitvoeren en evalueren van gemeentelijk gezond-

Nationale Milieudag 2013

Waar liggen de kansen voor het creëren van duurzame steden? Deze vraag staat op 12 juni centraal tijdens de Nationale Milieudag 2013. Onder het motto 'Leven in de duurzame stad' is een gevarieerd programma samengesteld, met veel ruimte voor de inbreng van jongeren. Ook is een wandeling uitgezet langs veelbelovende Utrechtse praktijkvoorbeelden.

De Nationale Milieudag 2013 is een gezamenlijk initiatief van VVM en Utrecht Sustainability Institute (USI). Het symposium vindt plaats in Utrecht.

Doe mee en laat u inspireren!

Informatie en aanmelden:
www.nationalemilieudag.nl